

JOHAN TURI 2017

Čállit/Forfattere: Harald Gaski ja/og Gunnar Gjengset
Bagadalli/: Frank Jørstad

beaivvas.no

 SÁMI
SAMI NATIONAL THEATRE
NAŠUNALA
TEÁHTER
GUOVDAGEAIDNU NORGA

Kjære publikum!

JOHAN TURI, vår fjerde urpremiere i år! Det er med stor stolthet at vi nå presenterer dette teaterstykket som er om en drøm om å gi ut en bok på det samiske språket, og håper at det blir en god teateropplevelse for alle.

*Ta plass og ha en trivelig reise.
Hjertelig velkommen!*

*Ráhkis geahččit,
JOHAN TURI, lea min njealját álgočájálmas dán jagi. Mii illudit čájehit dán teáhterbihtá dan birra go olmmoš háliida čállit girjji sámegillii ja doaivut šaddat stuora teáhtervásáhussan didjiide.*

*Čohkkedehpet ja návddašehpet!
Váimmolaš buresboahhtin!*

Teáhterhoavda/Teatersjef
Sámi Našunálateáhter Beaivváš

“Min áigumuš lea ovddidit sámi lávdedáidaga ja nu doalvut sámegiela ja kultuvrra sihke miehtá Sámi ja máilmmi.” “Vår ambisjon er å utvikle den samiske scenekunsten og på den måten spre det samiske språket og kulturen rundt om i Sápmi og i verden.”

RÁJÁHIS LUONDU

Emilie:

Juste nie lea mu niehku Sámi eatnama birra: dat maŋemus guovlu máilmmis gosa háliidivččen vuolggit, ovdalگو máilbmi heavvana. Mun háliidan leahkit Sápmin.

NATUREN ER GRENSELØS

Emilie:

Det er akkurat slik min drøm om Sápmi er: Det er det stedet på jord jeg vil dra til om resten av verden kolliderer. Jeg vil være Sápmi.

Muitalus sámiid birra

Muhttin teakstaosiid čájálmmasas leat váldán Johan Turi girjjis "Muitalus sámiid birra".

Noen tekster i forestillingen er hentet fra boka "Muitalus sámiid birra" av Johan Turi.

Su navdet leat vuosttaš sámi girječállin. Su vuosttaš girjái "Muitalus sámiid birra" čálii boazosámiid eallima birra álggogeahčen 1900:s. Turis ii lean akademihkalaš oahppu ja son anii Guovdageainnu suopmana ja vel iežas čállinvuogi.

Knut Hamsun gohčodii Johan Turi girjji "girjjaš dáhpáhussan" Verdens Gang áviissas 1911:s. Dutki ja dáiddár Emilie Demant lei jorgalan Turi girjji dánska gillii 1910, ja lei vel almmuhan girjji goappaš gielaide, ja dan dihte beasai Hamsun lohkat girjji. Emilie Demant lei ávžžuhan Turi čállit girjji mii dássáži lea jorgaluvvon earret eará dáro-, ruota- engelas-, duiskka-, japánalaš-, ja itálialašgillii.

Johan Turi riegdáii Guovdageainnus – njukčamánu 10. beaivvi 1854 ja jámii skábmamánu 30. beaivvi 1936 Čohkkirasas Ruotas. Son hávdáduvvui Čohkkirasa kirkegárdái ođđajagimánu 3. beaivvi 1937.

Ingor Ántte Áilu neaktá Johan Turi.

Han regnes for å være den første samiske forfatteren. Turis første bok, *Muitalus sámiid birra* (Min bok om samene), handler om rein-driftssamenes liv på begynnelsen av 1900-tallet. Turi hadde ingen formell skolegang og brukte nordsamisk kautokeinodialekt og sin egen rettskriving.

Knut Hamsun kalte Johan Turis bok "en litterær Begivenhet" år 1911 i avisen *Verdens gang*. Boka kom ut på samisk og dansk i 1910, og var oversatt av kunstneren og etnografen Emilie Demant. Hun hadde også inspirert Turi til å skrive den. Idag er boka oversatt blant annet til norsk, svensk, engelsk, tysk, japansk og italiensk.

Johan Turi (også kalt Johan Thuuri eller Johan Thuri) var født 10. mars 1854 i Kautokeino, Finnmark fylke, Norge. Han døde den 30. november 1936 i Jukkasjärvi, Sverige. Han ble begravet på Jukkasjärvi kirkegård 3. januar 1937.

Spilles av: Ingor Ántte Áilu Gaup

FRANK JØRSTAD

Bagadallii/Regissør

Dán teáhterbihtás čájehit movt Johan Turi vuosittaš girji šattai álggu rájes. Su prošeakta lei Aristotelesa vuogi mielde. Jos buohkat ohppet sámi kultuvrra- ja eallinlági, de sii áigot doahttalit dan.

Dáinna čájálmasain áiggošeimmet suokkardit mánga ášši. Árvvusatnet go sáme kultuvrra, stuoraservodaga ekonomalaš gáibádusaid ahtanuššamis? Maid mii galgat dahkat jus fertet válljet? Ollista ja váikkuha go giella olbmo? Nákce go muhtin girji čilget kultuvrra? Čájálmasas lea sihke duohtavuohta ja jurddalaš govahallan. Min čájálmasas deaivvadit guokte dievddu ja muhtin nuorra nissonolmmoš togavovnnas gaskkal Narviikka ja Girona.

Das šaddá teáhter. Niktet!

Denne forestillingen handler om Johan Turi og tilblivelsen av hans første bok. Johan Turis prosjekt var av Aristotelisk art. Dersom alle fikk kunnskap om samisk kultur og levemåte ville de respektere den. Gjennom denne forestillingen vil vi utforske flere ting. Vil samisk kultur respekteres i møte med majoritetssamfunnets krav til økonomisk utvikling? Hva gjør vi dersom vi må velge? Favner språket hele mennesket? Makter en bok å forklare en kultur? Forestillingen lever i spenningsfeltet virkelighet og fiksjon. I vår forestilling møtes to menn og en ung kvinne i en togvogn mellom Narvik og Kiruna.

Det blir det teater av. God fornøyelse!

EVEN BØRSUM

Lávdehábmén/Biktasat/Scenografi/Kostymer

ØYSTEIN HEITMANN

Čuovgahábmén/Lysdesign

Bistá/Varighet: 60 min

Lávdegiella/Scenespråk: Sámegeiella/Samisk, tekstejuvvo
dáro- ja suomagillii/tekstes til norsk og finsk.

JOHAN TURI

Čálii/Av: Harald Gaski ja/og Gunnar Gjengset
Heiveheadjit/Bearbeidet av: Frank Jørstad ja/
og Kristian Lykkeslet Strømskag
Bagadalli/Regissør: **Frank Jørstad**
Sámi Našunálateahter Beainváš

JOHAN ERIKSSON DEGERLUND

Šuoknjadahkki/Komponist

INGÁ MÁRJÁ SARRE
Neavttár/Skuespiller

IDGOR ÁNTTE ÁILU GAUP
Neavttár/Skuespiller

EGIL KESKITALO
Neavttár/Skuespiller

Født 24. januar 1873 i Selde, død 4. desember 1958 i Frederiksberg. Dansk kunstner, forfatter og etnograf.

Under en reise til Torne lappmark 1904 traff Emilie Demant-Hatt samene Johan Turi, som hun fikk god kontakt med. Tilbake i Danmark studerte hun samisk ved universitetet i København.

Et par år senere reiste hun tilbake til lappmarken for å hjelpe Johan Turi med å oppfylle hans ønske om å skrive en bok om samenes liv. De innstallerte seg i en hytte ved Torneträsk, der Emilie Demant-Hatt tok seg av husholdingen og oppmuntret forfatteren mens han skrev. Når Turi noen måneder senere var ferdig ordnet hun manuskriptet, oversatte det til dansk og overleverte det for utgivelse til sin venn Hjalmar Lundbohm. Det ble det epokegjørende verket *Muitalus sámiiid birra* (En bok om samenes liv).

Siden Emilie Demant-Hatt hadde hjulpet Johan Turi med å oppfylle han livsdrøm, gjorde han det samme for henne. Han gjorde det mulig for henne å leve med nomadiserende samer i et års tid. Sine erfaringer fra dette er skildret i hennes bok *Med lapperne i høyfjellet*.

EMILIE DEMANT HATT

Riegádii ođđajagimánu 24. beaivvi 1873
Seldes ja jámii juovlamánu 4. beaivvi 1958
Frederiksbergas. Son lei dánskalaš dáiddár,
girječálli ja etnográfá.

Iežas mátkkošteamis Duortnosleagis 1904
oahppásnuvvái Johan Turin. Emilie Demant
lohkagođii sámegeiela Københámmana
universitehtas go joavddai ruoktot. Moadde
jagi maŋgel máhcai fas Sápmái veahkehan
dihte Johan Turi sámiid eallima girjji
čállinbargguiguin. Sudno ásoatbáikin šattai
muhtin unna visoš Duortnus eatnogáttis,
gos Emilie doalai dálu ja movttiidahti Johana
girječállinbargguiguin. Go Johan Turi gearggai
čállinbargguiguin, de jorgalii Emilie Demant
giehtačállosa dánskkagillii ja su ustit
Hjalmar Lundbohm ges almmuhii girjji. Dieinna
lágiin šattai Muitalus sámiid birra girji dien
áigodaga olahussan.

Go Emilie Demant Hatt lei veahkehan Johan Turi
ollašuhhtimis su eallináigumuša, de veahkehii ges
Turi su vai son oačču vejolašvuođa vásihit ovtta
jagi johttisámiid eallinlági. Dan birra čálii son ges
girjji maid gohčodii Sápmelaččaiguin duoddaris.

Ingá Márjá Sarre neaktá Emilie Demant Hatt.
Emilie Demant-Hatt spilles av Ingá Márjá Sarre.

JOHAN TURI

Álgočájálmás/Urpremiere: Čakčamánu 6. B. / 6. September 2017 Oslo

Čállit/Forfattere: Harald Gaski ja/og Gunnar Gjengset
Teakstaheiveheaddjit/Bearbeidet av: Frank Jørstad ja/
og Kristian Lykkeslet Strømskag
Bagadalli/Regissør: Frank Jørstad

Lávdehábmén/Biktasat/Scenografi/Kostymer: Even Børsum
Čuovgahábmejeaddji/Lysdesign: Øystein Heitmann
Šuokŋadahkki/Komponist: Johan Eriksson Degerlund

“Eallin lállá”: Áilloš

“Finnes det en kvinne”: Lars Lillo-Stenberg
Goziheaddji/inspisient: Rawdna Carita Eira

Jorgalan davvisámegillii/Samisk oversettelse: Britt Inga Vars
Jorgalan ođđadárogiillii/Nynorsk oversettelse: Svein Lund
Jorgalan suomagillii/Finsk oversettelse: Anitta Suikkari

Neavttárat/Skuespillere:

Johan Turi: Ingor Ántte Áilu Gaup

Emilie Demant: Ingá Márvá Sarre

Hjalmar Lundbohm : Egil Keskitalo

Govvejeaddji/Fotograf: Johan Mathis Gaup

Plakáhta ja prográmma gráfalaš hábmén/

Grafisk design plakat og program: Kerstin Andersson

Buvttadus- ja čájálmasteknihkkarat/Produksjons- og turnéteknikere:

Bernt Morten Bongo, Olav Johan Eira, Ole Thomas D. Hætta,

John Levi Joks Vars, Bernt Roger Somby, Knut Gamst

Lávdedávirduojár/Rekvisitør: Ole Thomas D. Hætta

Goarru/Systua: Ann Majbritt Eriksen

Prográmmaovddasvástideaddji/Programansvarlig: Rolf Degerlund

Prográmmabargu/Programarbeid: Rolf Degerlund,

Frank Jørstad, Brita Triumf, Britt Inga Vars

Ekonomiijahoavda/Økonomisjef: Anne Marie Turi

Diehtjuohkinjođiheaddji/Informasjonsleder: Brita Triumf

Buvttadeaddji/Produsent: Leif Isak E. Nilut

Teáhterhoavda/Teatersjef: Rolf Degerlund

Sámi Našunáltateáhter Beaivváš

Mii giiitit/Takk til: Elle Sofe Henriksen, Roger Ludvigsen, Henriette Lille

JOHAN OLOF HJALMAR LUNDBOHM (1855-1926)

Riegádii cuonománu 25. beaivvi 1855 Ödeborg suohkanis Älvsborg fylkkas ja jámii cuonománu 4. beaivvi 1926. Son lei earret eará geologa, fitnodatjodiheaddji ja dáiddadovdi. Son lei LKAB vuosttaš disponeantta ja lei dainna lágiin mielde hábmeme odđa servvodaga mii šattai Gironin.

Johan Olof Hjalmar Lundbohm, født 25. april 1855 i Ödeborgs sogn i Älvsborgs län, døde 4. april 1926 i Fritsla i Älvsborgs län. Han var en svensk geolog, kjemiker, foretaksleder, mesen og kunstkjenner. Han var LKAB:s første disponent i Kiruna og bidro sterkt til utformingen av det nye samfunnet Kiruna.

Egil Keskitalo neaktá Johan Olof Hjalmar Lundbohm.
Johan Olof Hjalmar Lundbohm spilles av **Egil Keskitalo**.

ÄLGOČJÁLMAS/URPREMIERE

Oslo - Det Norske Teatret	06.09.	18.00	
Oslo	07.09.	20.30	Det Norske Teatret
Oslo	08.09.	19.00	Det Norske Teatret
Snåase/Snåsa	12.09.	19.00	Servodatviesus/Samfunnshuset
Hábmer/Hamarøy	14.09.	19.00	Hamsunsenteret
Romsa/Tromsø	16.09.	17.00	Rådstua Teaterhus
Olmáivággi/Mannndalen	18.09.	19.00	DÁG – Senter for nordlige folk
Karášjohka/Karasjok	21.09.	19.00	Falášállanvístis/Idrettshallen
Karášjohka/Karasjok	22.09.	19.00	Falášállanvístis/Idrettshallen
Deatnu/Tana	24.09.	17.00	Birasvístis/Miljøbygget
Vuotnabahta/Varangerbotn	25.09.	19.00	Servodatviesus/Samfunnshuset
Ohcejohka/Utsjoki	26.09.	18.00	Skuvllas
Anár/Inari	27.09.	18.00	Sajos
Roavvenjárga/Rovaniemi	30.09.	17.00	Rovaniemen Teatteri
Giepmá/Kemi	01.10.	17.00	Stadsteatern
Bájjil/Pajala	02.10.	19.00	Folkets hus
Johkamohki/Jokkmokk	03.10.	19.00	Ajtte
Čohkkiras/Jukkasjärvi	05.10.	19.00	Folkets hus
Áltá/Alta	09.10.	18.00	Alta kultursal
Ráisa/Storslett	11.10.	18.00	Hálti kulturlávdi
Guovdageaidnu/Kautokeino	16.10.	18.00	Kulturviesus/Kulturhuset
Guovdageaidnu/Kautokeino	17.10.	18.00	Kulturviesus/Kulturhuset

Bistá/Varighet: 60 min

Lávdegiella/Scenespråk: Sámeigiella/Samisk, tekstejuvvo dáro- ja suomagiilli/tekstes til norsk og finsk.

Gos ja goas čájehuvvo: geahča **beaivvas.no**

Se **beaivvas.no** for spilleplan.

beivvas.no

 SÁMI
SAMI NATIONAL THEATRE
NAŠUNÁLA
TEÁHTER
GUOVDAGEAIDNU NÓRGA